

TÜRK DÜNYASI
KÜLTÜR ATLASI

A CULTURAL ATLAS OF
THE TURKISH WORLD

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
REPUBLIC OF TURKEY 2

TÜRK KÜLTÜRÜNE HİZMET VAKFI

Türk Dünyası Kültür Atlası çalışmalarını Türk Kültürüne Hizmet Vakfı adına yönlendiren İcra Kurulu <i>Executive Committee in charge of the "A Cultural Atlas of the Turkish World" project on behalf of the Turkish Cultural Service Foundation</i>	Dr. Metin Eriş Şerafettin Yılmaz Dr. M. Sinan Genim Prof. Dr. Necat Birinci E. Korgeneral Kemal Gökçe Prof. Dr. Selâhattin İçli Bülent Çorapçı
İcra Kurulu adına Genel Sekreteryası <i>Secretary-General for the Executive Committee</i>	Fatma Yücel
"Türk Dünyası Kültür Atlası Türkiye Cumhuriyeti II* Yazı Kurulu Başkanı ve Genel Koordinatör <i>Chairman of the Editorial Board and General Coordinator for "A Cultural Atlas of the Turkish World, Republic of Turkey I"</i> Yayına Hazırlayan <i>Continuity and proofreading</i>	Prof. Dr. Cevdet Küçük Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar Dr. Metin Eriş Öğr. Gör. Dr. Aydın Usta Cüneyt Özkaya Zeynep Kuşhanoglu
Bu Ciltte Yazısı Bulunanlar <i>Contributing authors</i>	Prof. Dr. Mustafa Aykaç Prof. Dr. Sudi Apak Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer Prof. Dr. Ergin Arıoğlu Prof. Dr. Uçkun Geray Prof. Dr. Eyüp İspir Prof. Dr. Kâmil Turan Prof. Dr. Ali Rıza Büyüksulu Prof. Dr. Ahmet Ayhan Prof. Dr. Mehmet Ünal Prof. Dr. Suphi Saatçi Prof. Dr. Sevda Sener Prof. Dr. Selçuk Mülâyım Prof. Dr. Bilâl Yücel Prof. Dr. Fikret Değerli Doç. Dr. Alev İdrisoglu Doç. Dr. Ali Ulusoy Doc. Dr. Haluk Harun Duman Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Balkanlı Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Öndin Yrd. Doç. Dr. Kenan Ok Yrd. Doç. Fatma Akyürek Yrd. Doç. Dr. Recep Uslu Dr. Ali Osman Yılmaz Ar. Gör. Nihal Ötken Ahmet Çakar Ahmet Hamdi Başer Ayla Seyman Hasan Duman İbrahim Hakkı Alptürk Osman Nuri Özpkel Mustafa Fırat Müh. Nadir Avsaroglu Okutman Şennur Kaya
Türkçe Metin Redaksiyonu <i>Editor of the Turkish Text</i>	Prof. Dr. Cevdet Küçük Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar Dr. Metin Eriş Dr. İsa Kayaalp
Dizgi ve Düzenleme <i>Typesetting and Arrangement</i>	Zeynep Kuşhanoglu
İngilizce Çeviri <i>English Text</i>	Reşat Dengiç
Sanat Yönetmeni <i>Art Director</i>	Cüneyt Özkaya
Grafik Tasarım <i>Graphic Design</i>	Mac Reklam Ltd.
Renk Ayırımı <i>Color separation</i>	Repronet
Baskı, Cilt <i>Printing, Binding</i>	Tor Ofset

Türk Dünyası Kültür Atlası / A Cultural Atlas of the Turkish World

ISBN-975-7522-11-2

Bölüm IV, Cilt 2 / Part IV, Volume 2

ISBN-975-7522-26-0

Istanbul, 2006

Görsel Malzeme Kaynakları / Visual materials supplied by: ISAM Arşivi, İRCICA Kütüphanesi, M.S.Ü. Kütüphanesi, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Arşivi, TÜBİTAK Arşivi, "Tarihin Tanığı Anadolu'da Kurulan Cumhuriyet" EGSBank, "Türkiye'nin 150 Yıllık Toplumsal Tarihi" Alpay Kabacalı, "Ankara Postakartları Belge Fotoğrafları Arşivi" Belko, "Başkent Ankara" Harita Genel Müdürlüğü, "Bilinmeyen Yönleriyle Cumhuriyet Tarihi" Denizbank, "İstanbul Radyosu" TRT, "Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi" İMKB, "Osmanlı'dan Günümüze Türk Bankacılık Tarihi" Türkiye Bankalar Birliği, "Sigortacılığımızın Tarihi" H. Cemal Ezerdi, "Hereke Fabrikası" Sümerbank, "İnteresting Turkish Trades" Minyatür Yayınları, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Temeli Kültürdür." Kültür Bakanlığı, "Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi", Genel Kurmay Başkanlığı, Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Lozan Mübedilleri Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim teknolojileri Genel Müdürlüğü, "Türk Hat Üstünlüğü Muhittin Serin Kemal Batanay" Kubbealtı Neşriyatı, "Çağlarboynu Türklerde Spor" Doğan Yıldız, Tresor De La Turquie, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Temeli Kültürdür" Kültür Bakanlığı Yayınları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, İstanbul Barosu, Petrol-İş, TİSK, Türk-İş, Hak-İş, Galatasaray Kulübü Dergisi, Türkiye Yazarlar Sendikası Edebiyat Müzesi ve Belgeligi, Basın Yayın Müzesi, Kabaçalı Kitabevi, Prof. Dr. Necat Birinci, Dr. Metin Eriş Arşivi, E. Korg Kemal Gökçe, Yard. Doç. Abdülvahap Kara, Hasan Duman, M. Emin Uluç, Dr. Aydın Usta, Cüneyt Özkaya, Koçar Türköz

Bu eser T.C. Kültür Bakanlığı destekleriyle Türk Kültürüne Hizmet Vakfı tarafından hazırlanarak bastırılmıştır. Bu eserle ilgili çalışmaların bütün telif hakları ödenmiş olup, eserin yayın hakları Türk Kültürüne Hizmet Vakfı'na aittir. Yayının hiçbir kısmı yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayımlanamaz, hiçbir şekilde iktibas edilemez, fotokopi dahil her ne şekilde olursa olsun, elektronik veya mekanik yollarla kopyası yapılamaz, bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz.

The book was prepared and printed by the Turkish Cultural Service Foundation with the support of the Ministry of Culture of the Republic of Turkey. All copy and publication rights pertaining to this work have been paid for and belong to the Turkish Cultural Service Foundation. No part of this publication may be republished, whether in whole or in part, without the written permission of the copyright holder nor may it be excerpted or duplicated in any way whatsoever, including but not limited to, photocopying, electrical or mechanical copying, or electronic data-storage or reproduction.

Bu cildin konu başlıkları ve yazarları

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Balkanlı

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Balkanlı

Prof. Dr. Mustafa Aykaç
Prof. Dr. Sudi Apak
Ahmet Hamdi Başer
Mustafa Fırat
İbrahim Hakkı Alptürk
Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer

Müh. Nadir Avşaroğlu
Dr. Ali Osman Yılmaz
Prof. Dr. Ergin Arıoğlu

Prof. Dr. Uçkun Geray
Yrd. Doç. Dr. Kenan Ok

Prof. Dr. Eyüp İspir

Prof. Dr. Mehmet Ünal

Doç. Dr. Ali Ulusoy

Prof. Dr. Kâmil Turan
Prof. Dr. Ali Rıza Büyükuslu

Prof. Dr. Ahmet Ayhan

Prof. Dr. Bilâl Yücel

Doc. Dr. Halûk Harun Duman

Hasan Duman

Okutman Şennur Kaya

Prof. Dr. Selçuk Mülâym
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Öndin
Ayla Seyman
Yrd. Doç. Fatma Akyürek
Prof. Dr. Suphi Saatçi
Okutman Şennur Kaya
Osman Nuri Özpekel
Yrd. Doç. Dr. Recep Uslu
Prof. Dr. Seyda Şener
Doç. Dr. Alev İdrisoglu
Okutman Şennur Kaya
Prof. Dr. Fikret Değerli
Ar. Gör. Nihal Ötken

Ahmet Çakır

Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Tarım ve Hayvancılık

Sanayi Politikaları ve Gelişimi

Türk Ekonomisinde Hizmet Sektörü

*Bankacılık
Sigortacılık
Ulaştırma
Haberleşme
Turizm*

Madenler ve Madencilik Sanayii

Ormanlar ve Orman İşletmeleri

Kalkınmanın Hedefi Olarak Bölge Planlamaları

Sosyo-Ekonomik Yapıya Yön Veren Kamu Kurumları

Cumhuriyet Dönemi Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Sendikacılık Hareketi

Teknoloji Kurumları ve Araştırma Geliştirme Faaliyetleri

Dil ve Edebiyat

Yayın Hayatı

Kitap Yayınları ve Kütüphaneler

Arkeoloji Çalışmaları ve Müzecilik

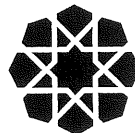
Güzel Sanatlarda Cumhuriyet Üslubu

*Resim Sanatı
Heykel Sanatı
Mimari*

Müzik Hayatımız

*Tiyatro
Sinema
Geleneksel El Sanatları
Folklor*

Türk Sporları

İÇİNDEKİLER / CONTENT

Sunuş

Sektörel Açıdan Türk Ekonomisi

Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Tarım ve Hayvancılık	1
Sanayi Politikaları ve Gelişimi	23
Hizmet Sektörü	37
Bankacılık	45
Sigortacılık	63
Ulaştırma	71
Haberleşme	85
Turizm	99
Madenler ve Madencilik Sanayii	115
Orman ve Orman İşletmeleri	133
Kalkınma Hedefi Olarak Bölge Planlamaları	153

İktisadi Hayata Yön Veren Kurumlar

Sosyo-Ekonomik Yapıya Yön Veren Kamu Kurumları	163
Cumhuriyet Dönemi Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları	187
Sendikacılık Hareketi	223
Teknoloji Kurumları ve Araştırma Geliştirme Faaliyetleri	245

Kültür ve Sanat

Dil ve Edebiyat	267
Yayın Hayatı	363
Kitap Yayınları ve Kütüphaneler	393
Arkeoloji Çalışmaları ve Müzecilik	407
Güzel Sanatlarda Cumhuriyet Üslubu	417
Resim Sanatı	427
Heykel Sanatı	445
Mimari	459
Müzik Hayatımız	483
Tiyatro	499
Sinema	521
Geleneksel El Sanatları	539
Folklor	553
Türk Sporları	575
Kaynakça	683
Dizin	689

Introduction

Judicial Structure of the Republic of Turkey

From the Foundation of the Republic to Nowadays	
Agriculture and Animal Breeding	1
Industrial Policies and Its Development	23
Service Sector	37
Banking	45
Insurance	63
Transportation	71
Communication	85
Tourism	99
Mines and Industry of Metallurgy	115
Forestry and Forestry Administrations	133
Region Plannings as The Target of Development	153

The Public Institutions Shape That The Economical Life

The Public Institutions Shape The Socio-Economical Structure	163
Professional Organizations in Public Organization	
Status	187
Unionism Movement	223
Technology Institutions and Research & Development Activities	245

Culture and Art

Language and Literature	267
Publication Life	363
Book Publications and Libraries	393
Archaeological Activities and Museum	407
The Republic Style in Fine Arts	417
Art of Painting	427
Sculpture Arts	445
Architecture	459
Our Music Life	483
Theatre	599
Sinema	521
Traditional Handicrafts	539
Folklore	553
Sports in Turkey	575
Bibliography	683
Index	689

Sanayi Politikaları ve Gelişimi 1923-1945 Zaman Aralığında Türkiye'de Sanayi Kesiminin Gelişimi

1923 yılında Cumhuriyet ilân edilmekle birlikte, Türkiye Lozan Anlaşması'nın Ticaret Sözleşmesi hükümlerine göre, 1928 yılına kadar dış ticaretine müdahale edemez durumda idi. Bu kısıtlama Cumhuriyet'in başlarında iktisat politikalarının oluşturulmasında ve sanayinin kısıtlayıcılığında önemli bir etmen olarak yer almıştır. Bu durum kendisini, özellikle sanayinin korunamaması ve koruma politikalarının uygulanamaması boyutuyla göstermiştir. 1907 yılı itibarıyla bakıldığında, sanayi kesimi GSMH'nin ancak % 10'nu oranına sahip durumdadır. 1923 yılında da sanayi kesiminin GSMH içerisindeki payı ise, % 12.7'dir. Sanayi kesiminin GSMH'ya oranının bu düşük seviyesi gelişmiş ülkeler bir yana, dönemin diğer gelişme yolundaki ülkelerine göre de düşük bir düzeyi ifade etmektedir. Bu katkı payı içerisinde, sanayi kesiminde gerek üretim ve gerekse istihdam etkinlikleri boyutuyla değerlendirildiğinde gıda-içki-tütün sanayi; dokuma, halıcılık ve dericilik kesimi; kırtasiye sektörü; tersane işletmeleri (deniz ulaşım araçları sanayi); silah sanayi; ağaç ürünleri sanayi; taş ve toprağa dayalı ürünler sanayi ile madencilik sektörü ele alınabilir ölçüde bir büyüklüğe sahip olmuşlar ve Osmanlı ekonomisinden Cumhuriyet'e itikal etmişlerdir. Tabii ki bunun alanların dışında da öbeklenmeler ve sektörler mevcut olmuştur. Ancak bu sayılan kesimler itibarıyla dahi, sanayi kesiminin görece olarak küçük ölçüğe ve etkinliğe sahip olduğu düşünüldürse, diğer kesimlerin dikkat çekici büyüklüklere ulaşamadıkları söylenebilir.

Cumhuriyet'in kuruluşunda sanayi kesiminin koşullarının ve izlenen iktisat politikalarının algılanabilmesi için Osmanlı ekonomisinin ve sanayinin durumunun bilinmesi gereklidir. 1800'lü yıllarda dönemin Avrupa ülkelerinin sanayileşmede gösterdikleri ilerleme ortamında, Osmanlı ekonomisi iç yapı, yani sermaye ve girişim yetersizliği yanında açık pazar niteliğiyle de özel-

Industrial Policies and Its Development

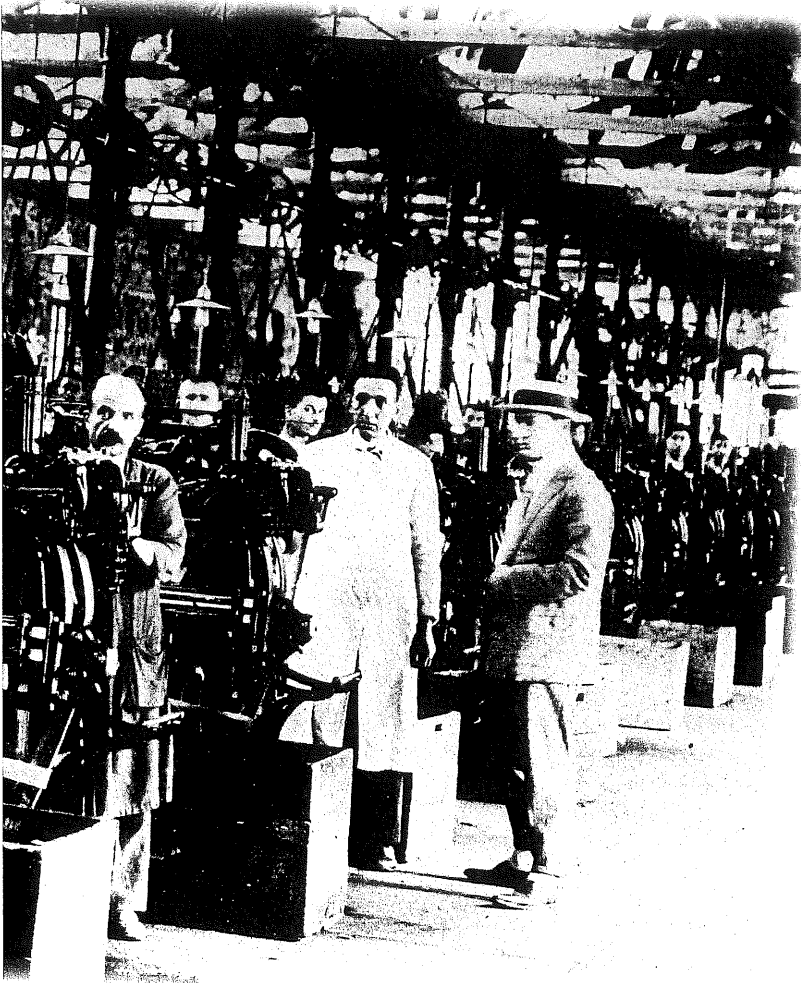
The Development of Industrial Section in Turkey in Time Interval of 1923-1945

With proclaiming the republic in 1923, according to the clauses of the trade contract of Lausanne Agreement that Turkey was in a situation that couldn't interfere its foreign trade until 1928. This restriction, in the twilight of Republic, took place as an important determining factor in forming the economic policies and the development of the industry. This state showed itself as especially in the dimension of being not able to preserve the industry and not able to apply the protection policy. When it is looked as per 1907, the industrial sector was in the situation of having only %10 of Gross National Product (GNP). In 1923, the share of industrial sector in GNP was %12.7. This low level ratio of industrial sector to GNP expresses a low level according to the developed countries as well as also other developing countries of the period. Within this contribution share, when it is evaluated in the industrial sector in the dimension of whether production or employment events food-beverage-tobacco industry; textile- rug business and tanning sector; stationery sector; shipyard enterprises (naval vessel industry); armaments industry; wood products industry; Stone and soil-based products industry and mining industry had a

Atatürk and İnönü Sümerbank
Nazilli Basma Fabrikasının açılış
töreninde, 1938

Atatürk and İnönü in the inaugu-
ral ceremony of Nazilli Printing
Factory

Sümerbank Hereke
Fabrikasından bir görünüş,
1933

An appearance from
Sumerbank Hereke Factory,
1933

likle Avrupa mallarının pazara hâkim olması dolayısı ile dış tesirlerle sanayileşmesini gerçekleştirememiştir. Bu yüzden de Cumhuriyet'in ilk yıllarında, ekonomiyi yönetenler, "olabildiği kadarı ile" ulusal sermayenin oluşturulmasına, girişimin geliştirilmesine önem vermişlerdir.

Cumhuriyet yönetimi, 1927 yılında ülkenin sanai varlığını tespit edebilmek üzere bir sayım yaptırmıştır. Bu sayım sonuçlarına göre, sanai üretim değeri itibarıyla en fazla paya sahip olan gıda ürünleri kesimi olmuş; bunu dokuma izlemiştir. Dokuma kesimini kimya, tahta (ağaç ve mobilya ürünleri sanayi), kâğıt ve maden işleme kesimleri izlemiştir. Gıda kesimi o dönemde diğer bir referans değer sayılabilecek çalışanlar sayısı itibarıyla de başta yer almıştır. Çalışan sayısı itibarıyla gıdayı sırasıyla dokuma, maden işleme ve tahta kesimleri izlemiştir. Sanayi alt kesimlerinin ortaya koyduğu gelişmeye, iş yeri sayısı itibarıyla bakıldığında gıda yine başta yer almış, maden işleme kesimi gıda kesiminin hemen ardından gelmiştir. Maden işleme kesiminden sonra en fazla iş yeri sayısına

useful size bigness and they passed from Ottoman economy to the republic. Of course there were sectors except these fields. But even considering these counted sectors, if it is considered that the industrial sector has relatively small scale and efficiency, it can be said that other sectors couldn't reach to the attractive greatness.

In order to be perceived the conditions of the industrial sector and the followed economic policies in founding of republic, Ottoman economy and the situation of the industry must be known. During 1800's in the environment of advance which European countries of the period showed in industrialization, Ottoman economy couldn't perform its industrialization due to the domestic structure, it means undercapitalization and lack of venture as well as with the feature of open market European goods controlled the market. Because of that, in the early years of the republic, the people who manage the economy "as much as it can be" attached importance to forming the national capital, the development of venture.

The republic government took a census in order to stabilize the industrial assets of the country in 1927. According to the results of this census, as per the value of industrial production, the sector which had the utmost share was food products sector; textile sector followed this. Chemistry sector, wooden (wood and furniture products industry), paper and metal working industry followed the textile sector. Food sector took place as first considering the number of employees which can be counted other reference value in that time. As per the number of employee, in turn textile, metal working and wooden sector have followed. When it is considered as per the number of business places to the development which industrial sub sectors displayed, food sector became first again in this period; metal working industry came after the food industry. The industrial sub sectors which have utmost business places after the metal working industry are textile and wooden (wood and furniture) industry. When it is considered to the ratio of the share distribution as production value, it is also seen that food industry again took the first place. Food products industry had a production share of %65 level as a whole in the industrial section; textile has followed this with a production share of %17.6. Other industrial sub sectors had very low shares in the production according to the food and textile industry. As it can be seen from these data, in the first years of the republic, industrial production showed condensation in the field of food and textile as covering the basic needs of the community.

In 1925, the republican government enacted legislation a new "mine act" and executed with a view to encourage metal working enterprises which are among the sub industrial sectors. Also with the law no 633, in 1924, Sanayii ve Maadin Bank was founded. With 1924, the

1927 yılına ait sanayi sayım sonuçlarına göre üretim kesimleri The production sections according to the results of industrial census belong to 1927					
Kesimler	İş yeri sayısı	Çalışanların Sayısı	Çalışanlar % payı	Üretim değeri(milyon TL)	Üretim payı %
Sections	The number of business place	The number of employee	% share of employee	Production value (million TL)	Production share %
	Toplam				
Tarım(gıda)ürün. (1)					
Agriculture(food) products(1)	28,439	110,480	43.01	281,6	65,08
Maden işleme(2) / Mining(2)	14,752	33,866	13.18	14,4	3,30
Maden çıkarma					
Mineral extraction	556	18,932	7.37	12,4	2,80
Dokuma / Textile	9,353	48,025	18.70	76,6	17,55
Tahta / Wooden	7,896	24,264	9.45	15,2	3,58
Kâğıt-karton / Paper-carton	348	2,792	1.09	4,2	1,00
İnşaat-taş-toprak					
Construction-stone-soil	2,877	12,345	4.81	3,8	1,00
Kimya sanayi					
Chemistry industry	697	3,107	1.21	17,2	4,00
Diğer sanayi / Other industry	327	3,044	1.18	7,3	1,69
Toplam / Total	65,245	256,9	100.0	432,7	100,00

1) Tarım (gıda) ürünleri sanayi kapsamına ziraat, evcil hayvan yetiştiriciliği ve av mahsulâtı sanayi girmiştir.

2) Maden işleme kesimi tanımı altında maden sanayi, maden işleme ve makine imalatı değerlendirilmiştir.

1) Husbandry, domestic animal stock farming and hunting products industry fell within agriculture (food) products industry.

2) Under the definition of metal working sector, metal industry, mining and machine manufacturing was evaluated.

sahip olan sanayi alt kesimleri, dokuma ve tahta (ağaç ve mobilya) kesimleri olmuştur. Üretim değeri olarak pay dağılımındaki orana bakıldığında da görülmektedir ki gıda kesimi, yine ilk sırada yer almıştır. Gıda ürünleri bir bütün olarak sanayi kesimi içinde % 65 düzeyinde üretim payına sahip olmuş, dokuma bunu % 17.6'lık üretim payı ile izlemiştir. Diğer sanayi alt-kesimleri ise gıda ve dokuma sanayiine göre üretimde oldukça düşük paylara sahip olmuşlardır. Bu verilerden de görüldüğü üzere, Cumhuriyet'in ilk yıllarında sınıfların üretimi daha ziyade toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamaya dönüktü.

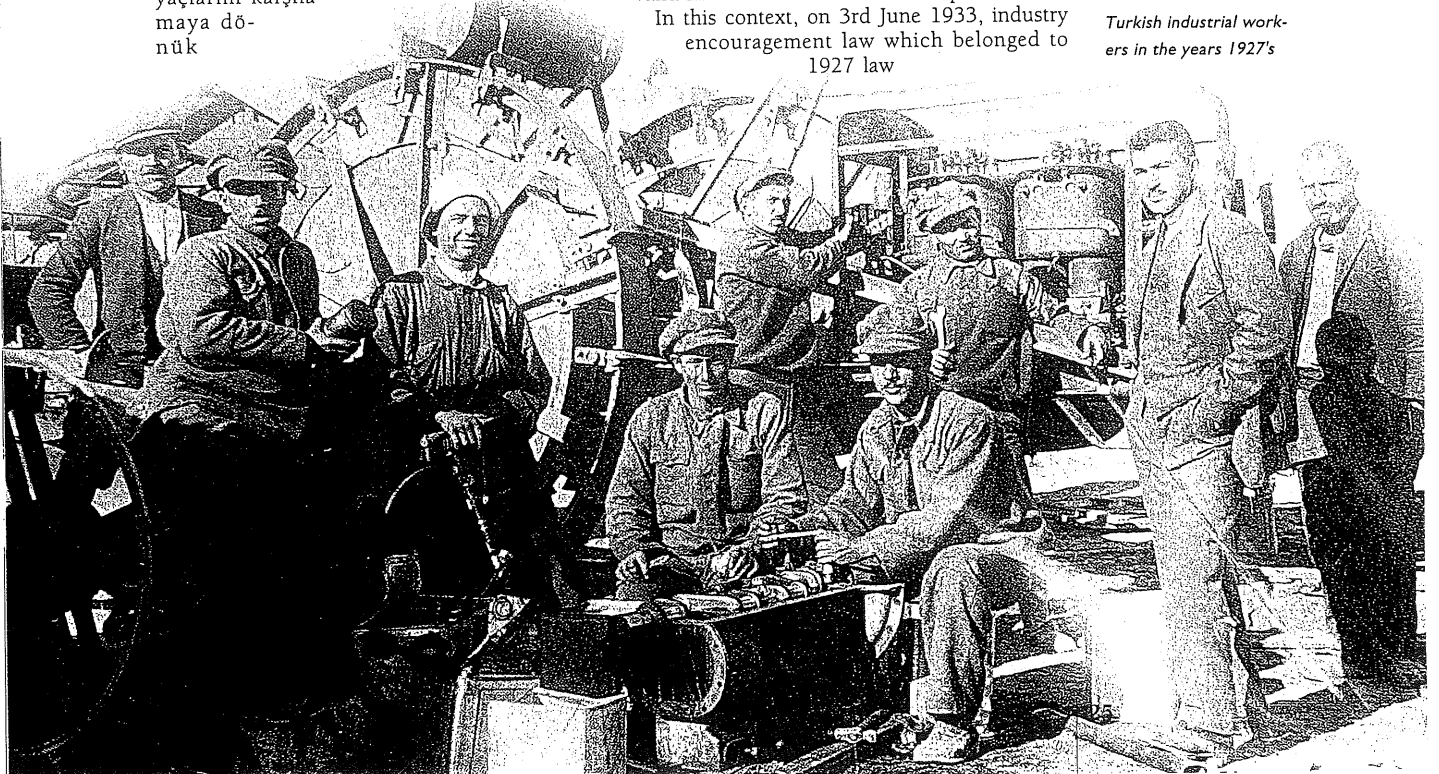
production in the sector showed upturn. But the condition of upturn and remarkable value increase in the production wasn't valid for all mining.

With 1929 the restrictiveness of Lausanne Agreement was removed. In this context, Turkey put into also practice the protectionism policies, while having opportunity to arrange its customs' and so its foreign trade. In the country while passing to the putting into practice the protectionism policies, it was decided that the exemption and encourages which were addressed to the primary clauses which were valid in the environment without preservation.

In this context, on 3rd June 1933, industry encouragement law which belonged to 1927 law

1927'li yıllarda Türk sanayi işçileri

Turkish industrial workers in the years 1927's

Üretim bandından çıkmış traktörler

Tractors rolling off the production line

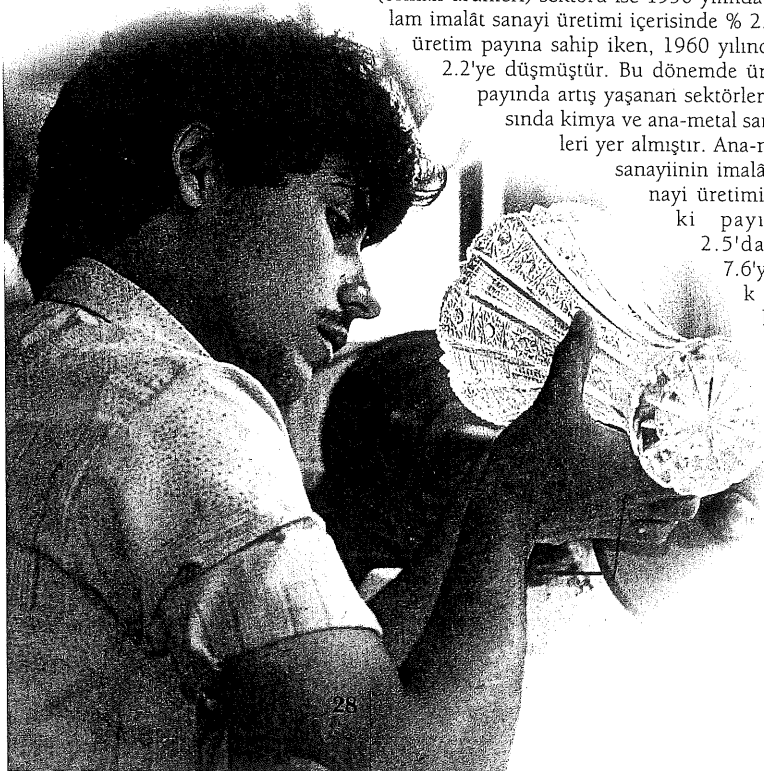
1952 yılına kadar geçen sürede sanayi kesiminde yaşanan bu düşük oranlı gelişmenin şaşırtıcı olmaması gerekir.

Bu süreçte sanayi sektörünün daha düzenli büyüme sağlayabilmesi ve GSMH oranının artışı itibariyle sanayi kesiminin tanıma göre öne geçmesinin tarihi, 1952 yılı ve sonrasındır. 1953 yılında, 1950 yılında gerçekleştirilen ithal liberasyonundan geri dönüş söz konusu olmuştur. İthalatta sınırlamalara geri dönüş ve dolayısıyla dış ticarete dışa kapanma ile birlikte, sanayi kesiminin GSMH'ye oranında yükselmeler ortaya çıkmıştır. Sanayi kesimi büyümesi, 1952 yılında % 10.9 iken, 1953'de % 19.2; 1954'de % 9.2; 1955'de 11.3; 1956'da 9.6; 1957'de % 10.7; 1958'de de 5.6 olmuştur. Bütün bu verilerden görülen odur ki, 1946-1958 zaman aralığında, 1946'dan 1952 yılına dek sanayi kesiminin GSMH'ya katkısında azalma görülürken, 1952'den sonra sanayi kesiminin GSMH'ya oranında nisbi artışlar ortaya çıkmıştır. Öyle ki sanayi kesiminin GSMH'ya oranı 1952 yılında % 11.8 iken, 1958 yılında % 16.1'e çıkmıştır.

Bu zaman aralığında, gıda ve dokuma sektörlerinin üretim payları itibariyle sanayi kesimi içerisinde ilk sıralarda yer aldığı görülür. İmalat sanayi alt sektörleri arasında yer alan gıda sanayinin imalat sanayiindeki payı 1950 yılında % 49.1 iken, 1960 yılında % 56.6'ya yükselmiştir. Dokuma sektörünün üretim payı ise % 22.7'den % 22.4'e inmiştir. Ağaç-mobilya (orman ürünleri) sektörü ise 1950 yılında toplam imalat sanayi üretimi içerisinde % 2.4'lik üretim payına sahip iken, 1960 yılında % 2.2'ye düşmüştür. Bu dönemde üretim payında artış yaşanan sektörler arasında kimya ve ana-metal sanayileri yer almıştır. Ana-metal sanayinin imalat sanayi üretimindeki payı % 2.5'dan % 7.6'ya çıktı.

Cam işçisi

Glass worker

1952 this differentiation introduced itself also based on the rates of GSMH of the sector. Such that, while the share of the industrial sector in the national product was 17.3% in 1946, GSMH of the industrial sector realized at low levels under the affect of the lower growth rate in the industrial sector until 1952 (1946-1952). In the term from 1947 to 1951, the industrial sector exhibited one-digit growth rates (6.1% in 1947, 5.4% in 1948, 5.4% in 1948, -2.7% in 1949, 9.3% in 1950 and 2.6% in 1951), excluding the negative growth in 1949, and the rate of industrial sector to GSMH decreased to 11.9% from 17.4%. This percentage will be 11.8% in 1952. Actually, the agricultural sector had a relative importance in regard of economical policies between 1946 and 1951. Therefore, in the term from 1946 to 1952, such lower rates development in the industrial sector should not be surprise.

In this process, the industrial sector achieved a more regular growth and overhauled the agricultural sector in regard of the increase in GSMH in 1952 and thereafter. In 1953, a reversal was observed in the liberalization of the import realized in 1950. Some increases were observed in the rates of the industrial sector to GSMH with the return in the limitations in import and therefore closing to the foreign countries in foreign trade. The growth of the industrial sector was recorded as 10.9% in 1952, 19.2% in 1953; 9.2% in 1954; 11.3% in 1955; 9.6% in 1956; 10.7% in 1957; and 5.6% in 1958. Based on such data, it is determined that a decrease was experienced in the rate of industrial sector to GSMH between 1946 and 1952 and some relative increases were experienced in the rate of industrial sector to GSMH after 1952, when the term between 1946 and 1958 is considered. Such that, while the rate of industrial sector to -GSMH was 11.8% in 1952, it increased to 16.1% in 1958.

In this period of time, it is observed that the food and textile sectors are in the front rank than the industrial sector based on the share in manufacture. The share of the food sector, one of the sub-sectors of manufacture industry, in the manufacture sector in creased to 56.6% in 1960 while it was 49.1% in 1950. The share of textile in the manufacture decreased to 22.4% from 22.7%. While the he wooden - furnishing (forestry products) sector had the manufacture share of 2.4% in the overall manufacture industry production in 1950, this rate decreased to 2.2% in 1960. In this period, the sectors with increase in the manufacture share were chemistry and main-metal industries. The share of

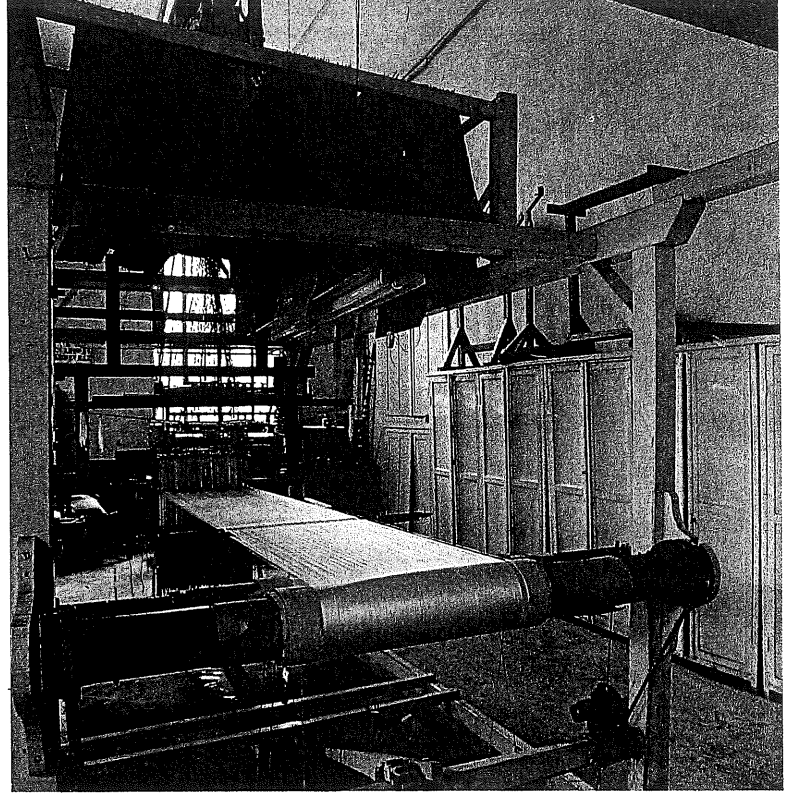
kimya sanayiinin üretimdeki payı ise % 6.8'den % 11.1'e yükselmiştir. Ana metal sanayiinde firmalarının sayısında ise azalma yaşanmıştır. Ancak bu azalma alt kesimde üretim düşüşü değil, büyük firmaların sektörde hâkimiyetlerinin artması anlamına gelmiştir. Bu dönemde artan talebi karşılamak üzere, yeni çimento fabrikaları kurulmuş ve böylece taş-toprak ürünleri sanayiinde önemli üretim gelişmeleri ortaya çıkmıştır. İmalât sanayi üretiminde artış söz konusu olurken, artan üretim ile istihdam artışı da gündeme gelmiştir.

Aynı dönemde sadece üretim itibarıyla değil, yatırımlar itibarıyla da belli bazı imalât sanayi sektörlerinde yoğunlaşma görülmüştür. Özellikle bu dönemin ilk yıllarında sanayi kesiminde gerçekleştirilen yatırımların büyük çoğunluğu tüketim malları kesiminde yer almıştır. Ancak 1950 sonrasında, özellikle 1955 yılı sonrasında, tüketim malları sanayiinin yatırım yapma önceliği, diğer ara ve yatırım malları sektörleri lehine olmak üzere azalmıştır. Yatırımlar itibarıyla 1950 yılında % 65.5'lik bir paya sahip olan tüketim malları sanayilerine dönük yatırım miktarı, 1955'de % 78'e yükselmiştir. Bundan sonra bu sektörlerde yapılan yatırımlarda düşüş seyri başlamıştır. Öyle ki bu sektörlerde dönük yatırımlar 1959 yılına gelindiğinde % 41'e düşmüştür. Diğer bir ifade ile ara ve yatırım mallarına dönük yatırımlar 1950'de % 34,5 iken, 1955'de % 22'ye düşmüş; ancak bu yıldan sonra başlayan nisbi yatırım artış eğilimi 1959'da % 59'a yükselmiştir.

Bu dönemdeki imalât sanayii üretim artışından bahsederken, tarımdan gelen gelirin imalât sanayi üretimini desteklemesi boyutu ile özellikle 1946-1951 yılları arasında, tarım kesimindeki gelişme ile imalât sanayiindeki üretim artışındaki etkilerini de vurgulamak gerekir. Çünkü dönemin başlarında tarım kesiminde yaşanan olumlu gelişmeler ile ortaya çıkan gelir artışı, iç pazar genişlemesine destek sağlamıştır. İç pazar genişlemesi ise imalât sanayiinde üretim artışı anlamına gelmiştir. Artan tüketim talebi, sınırlı üretimi teşvik etmiştir. Ancak artan üretim, sanayi kesiminin yüksek ithalât bağımlılığı sebebiyle aynı zamanda artan ithalât anlamına da gelmiştir. Artan ithalât ve sanayi kesiminin iç tüketime dönük yapısı yanında tarımsal ihracat artışının da sınırlarına varılması sonucunda, 1958 yılına gelindiğinde, ekonominin bir kriz ortamına girmesi kaçınılmaz olmaktadır.

1959-1979 Döneminde Sanayi Kesiminin Gelişimi

Türkiye 1958 yılında yaşadığı krizin ardından istikrar tedbirlerini uygulamaya koymakla birlikte, bu tedbirler ümit edildiği kadar başarılı olmamıştır. Bu durumda daha sonraki yıllara da sirayet eden kronik krize çözüm bulma yolunda, 1963 yılına gelindiğinde ile birlikte plânlı sanayileşme uygulamasına geçilecektir. Türkiye'de planların eşliğinde giden ithal ikamesine dayalı sanayileşme sürecinde, sanayi sektöründe üretim artışı zaman içerisinde önemli artışlar ortaya koyacaktır. Bu dönemde

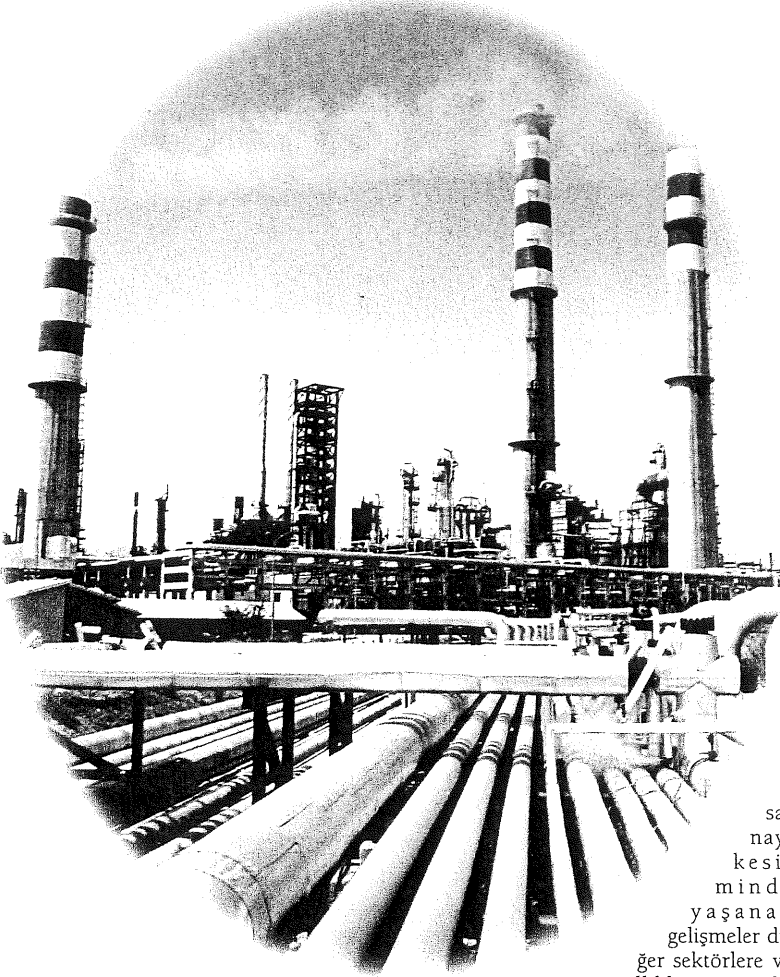

Hereke fabrikasında bir ipekli el dokuma tezgahı

A hand weaving workbench with silk from Hereke Factory

main-metal industry in the manufacture industry increased to 7.6% from 2.5% and the share of chemistry industry in the manufacture increased to 11.1% from 6.8%. A decrease was observed in the number of the metal industry companies. However, this decrease did not mean a decrease in the manufacture in the sub sector, but an increase in the domination of the large companies in the sector. In this period of time, new cement factories were established in order to fulfill the increasing demands and therefore some important production developments were observed in the stone-soil products industry. While an increase was observed in the production of manufacture industry, an increase in the employment was observed.

In the same period, concentration is observed in some certain manufacture industry sectors in regard of investments, not only the manufacture. Most of the investments made especially in the first years of this period were in the consumer items. But after 1950, especially after 1955, the priority to invest in the consumer items industry was decreased by increasing the investments in other semi-finished and investment goods sectors. The percentage of investments in the consumer items industries increased to 78% in 1955 from 65.5% in 1950, when the investments are taken into consideration. Thereafter, a decrease was observed in the investments made in these sectors, i.e. the investment to such sectors decreased to 41% in 1959. In other words,

Aliğa Rafinerisi, İzmir

Aliğa Refinery, İzmir

sanayi kesiminde yaşanan gelişmeler diğer sektörlerle ve özellikle tarım sektörüne göre yüksek düzeylerde bir artış anlamını taşır.

1968 yılı üretici fiyatları ile sanayi sektöründe I. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde yıllık ortalama % 11.2, II. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde % 9.5; III. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde de % 9.9 büyümeye gerçekleşmiştir. Sanayi kesiminin gerçekleştirdiği bu büyüme oranlarında özel girişimin de katkısının yüksek düzeylerde olduğu vurgulanmalıdır.

Planlı sanayileşme döneminde, ilerleyen zamanlarda ithal ikâmesine dönük sanayileşme stratejisinin de mantığına uygun olarak, tüketim malları sektörleri aleyhine, yatırım ve özellikle ara malları üreten sektörlerin lehine bir pay değişiminin yaşandığı söylenebilir. Veriler bunu doğrulamaktadır. Öyle ki, tüketim malları üreten sektörler olarak tanımlanan gıda-içki-tütün, tekstil sektörleri kalkınma planlarının başında, 1962 yılında, toplam üretime % 62.3 katkı yaparken; I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın sonunu ifade eden 1967 yılı sonunda % 52.9; III. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi sonunu ifade eden 1977 yılı sonunda da % 49 katkı yapar durumda olmuştur. Tüketim malları sektörlerinde gıda sektörü diğer sektörlerden farklı bir eğilime sahiptir. Ara malları üreten sektörler, bu dönemde en fazla gelişen sektörler konumundadırlar. 1962 yılında bu ara sektö-

while the investments to the semi-finished and investment goods was 34.5% in 1950, this percentage decreased to 22% in 1955, but the relative investment increase trend, began from 1950, increased to 59% in 1959.

When the increase in the production of manufacture industry in this period is considered, also the effects of the increase in the production of the manufacture industry with the development in the agricultural sector should be emphasized especially between 1946 and 1951 with the support provided by the agricultural sector to the production of manufacture sector. Because the increase in the income experienced with the affirmative developments experienced in the agricultural sector at the beginning of this period provided some support for the growth of the domestic market. The growth of the domestic market should have been introduced an increase in the production of the manufacture industry. The increased consumer demand stimulated to the industrial production. However, the increasing production rate also meant an increasing import rate because of the high dependency of the industrial sector to the import. With the increasing import rates but the domestic market aimed targets of the industrial sector as well as reaching the limits of the agricultural export increase, it would be unavoidable to see an economical crisis in 1958.

Development in the Industrial Sector in 1959 -1979

Turkey implemented the measures of the stabilization after the crises experienced in 1958 but such measures cannot be as successful as it was hoped. In such case, Turkey turned towards the implementation of a planned industrialization in 1963 for finding a solution for the crisis. In the industrializations process based on import substitution carried out according to some plans in Turkey, some important increases were observed in the production rate of the industrial sector and the developments experienced in the industrial sector in this regard caused a high level of increase in production when compared with other sectors, especially the agricultural sector. While an annual growth rate of 11.2% was observed in the industrial sector with the manufacture prices of the year 1968 in the 1st Five Years Development Plan period, such rate was recorded as 9.5% in the 2nd Five Years Development Plan period and as 9.9% in 3rd Five Years Development Plan period. Thus, it should be emphasized that the contribution of the private enterprise were at high percentages in such rates of growth realized by the industrial sector.

In the planned industrialization period, also complying with the logic of the industrialization strategy of import substitution in the following times, it can be discussed that a share change was observed against the consumer items sector and in favor of the investment, especially semi-finished product sectors. Data

rün üretim katkısı % 27.8 iken 1967 yılında % 35.4, 1972 yılında % 33.9 olmuş ve nihayet 1977 yılı sonunda ise % 37.7 düzeyine çıkmıştır.

1962 yılında yatırım malı üreten sektörlerin üretimdeki payı % 9.9 iken, dönem içerisinde sürekli artış göstermiş ve dönem sonuna gelindiğinde % 13.3'e yükselmiştir. 1962'den 1977 yılına dek geçen sürede tüketim malları sektörlerinin toplam üretimdeki payı % 21.3 azalmıştır. Ara malları üreten sektörlerin payı ise % 35.6 artış gösterirken, yatırım malları üreten sektörlerin payı ara malları üreten sektörlerin peşi sıra % 34.4 artış göstermiştir. Özellikle burada tüketim malları sektörlerinden diğer sektörlerle geçişte bir gecikme ve de düşük yoğunluklu yöneliş söz konusu olmuştur. Nüfus artışı ve köyden şehire göçün doğurduğu, iç talep artışının karşılanması gayreti 1970'lerde bu dönüşümü yapmaya imkân vermemiştir. Özellikle 1970'li yıllarla artan iç talebe bağlı olarak gelişmekte olan sanayi kesimi, sermayenin zaten kıt olduğu ortamda ithal ikâmesinin diğer aşamalarına yönelmek yerine, doğrudan doğruya nihai mallar tüketiminde iç talebi karşılama hedefine yönelecektir.

Dönem başından sonuna kadar üretim bileşiminde ciddi bir yöneliş anlamında değişim yaşanmadığından dolayı, bu dönemde sanayileşmenin önemli ölçüde arttığı; ancak tüketim mallarından yatırım malları üretimine doğru yapısal değişimin ortaya çıkmadığı görülmüştür. Tüketim malları üretiminin hâkim sektör konumunda olduğu ve

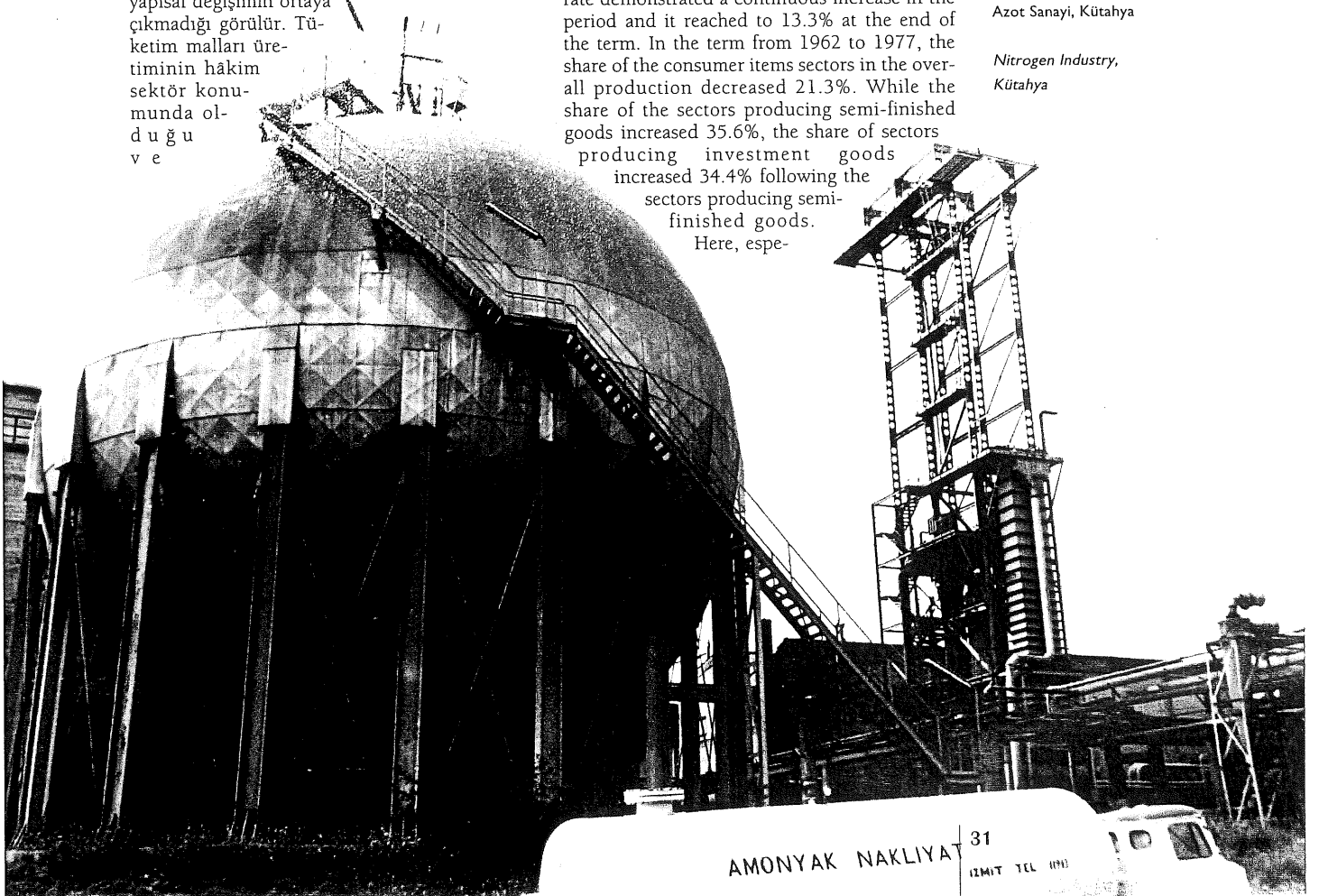
verifies this situation. Such that, while the contribution of the sectors defined as producing consumer items, such as food-drinks-tobacco, textile was 62.3% in the overall production in 1962 at the beginning of the development plans, such percentage decreased to 52.9% at the end of 1967, the ending year of I. Five Years Development Plan and to 49% at the end of 1977, the ending year of 3rd Five Years Development Plan. The food sector has a different trend from other sectors in regard of consumer items sectors. The sectors producing semi-finished goods are the sectors that develop at the highest levels. While the contribution of this semi-finished products sector was 27.8% in 1962, this percentage increased to 35.4% in 1967, to 33.9% in 1972 and 37.7% in 1977.

In 1962, while the share of the sectors producing the investment goods was 9.9%, this rate demonstrated a continuous increase in the period and it reached to 13.3% at the end of the term. In the term from 1962 to 1977, the share of the consumer items sectors in the overall production decreased 21.3%. While the share of the sectors producing semi-finished goods increased 35.6%, the share of sectors producing investment goods increased 34.4% following the sectors producing semi-finished goods. Here, espe-

KESİM / YIL	1962	1967	1972	1977
I. TÜKETİM MALI KESİMİ	62,3	52,9	53,2	49,0
(Gıda-ıçki-tütün)	69,7	65,6	73,0	74,6
(Tekstil)	23,3	34,4	27,0	25,4
(Toplam alt kesim)	100,0	100,0	100,0	100,0
II. ARA MALI KESİMİ	27,8	35,4	33,9	37,7
(Kimya / petro-kimya)	12,9	13,6	18,8	16,4
(Demir-çelik)	11,1	19,9	18,1	12,5
(Petrol ürünleri)	25,6	22,0	24,0	23,6
(Toplam alt kesim)	100,0	100,0	100,0	100,0
III. YATIRIM MALI KESİMİ	9,9	11,7	12,9	13,3
(Madenî esya)	34,3	27,9	19,0	17,6
(Makine imalat)	14,8	20,1	17,6	15,5
(Tarımsal aletler)	3,9	7,5	11,7	9,0
(Elektrikli makineler)	5,8	9,2	15,1	19,8
(Kara taşıt araçları)	29,6	26,2	36,1	38,1
(Toplam alt kesim)	100,0	100,0	100,0	100,0
Toplam imalat sanayi	100,0	100,0	100,0	100,0

Azot Sanayi, Kütahya

Nitrogen Industry,
Kütahya

Toyota Otomobil Fabrikası,
Adapazarı

Toyota Automobile Factory,
Adapazarı

aksine yatırım malları sektörlerinin de düşük büyüme ve paya sahip olduğu bir sınıı yapı, ithalatın artış eğiliminin temel sebeplerinden birisi olmuştur. Ancak burada özellikle belirtmek gerekir ki, ithal ikamesinin planlar eşliğinde uygulandığı 1963-1977 zaman aralığının 1963-1973 alt döneminde, sanayi sektöründe tüketim mallarından ara mallarına doğru bir yönelişin olduğu; bu nokta itibarıyla üretimde bu zaman aralığında tüketim mallarından ara malları üreten sanayilere doğru bir değişimin ortaya çıkardığı da bir gerçektir. Dönemle ilgili bir araştırmanın sonuçlarına göre, ekonomide imalat sanayiinin payındaki artışın, daha çok dokuma ve bir kısım ara malları ve taşıt araçları sektörlerinde söz konusu olduğu; özellikle yatırım malları sektörlerinin ise imalat sanayiinin ortalama gelişme düzeyinin gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Dönem süresince kişi başına miktarları düzeyi lastik, plastik, dokuma-giyim, deri, gıda ve kimya gibi sektörlerde artmış; makine, enerji ve içki-tütün gibi sektörlerde ise azalmıştır.

Döneme ilişkin belirtilmesi gereken bir olgu da, teknoloji kullanımı ve teknoloji kullanımındaki uygulamadır. Denilebilir ki, bu yıllarda dış korumanın ve mevcut üretime canlı bir talebin varlığı sebebiyle girişimciler yeni teknoloji kullanımı konusunda bir zorunluluk duymamışlardır. Ancak bu durum sadece yerli girişimciler için söz konusu olmamıştır. Bu durum, genel olarak ithal ikamesine dönük sanayileşmenin iç yapısının ortaya koyduğu koruma, rahatlık ve statükonun sürdürülmesi açısından birçok üretim alanında, sadece yerli değil yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından da, ara ve yatırım mallarını ithal ederek montaj biçiminde üretim gerçekleştirmeye yönelmenin sebep ve sonucu olmuştur. Türkiye'de ithal ikamesine dayalı sanayileşme sürecinde, ithal ikamesi gerçekleştiren firmaların koruma varırken

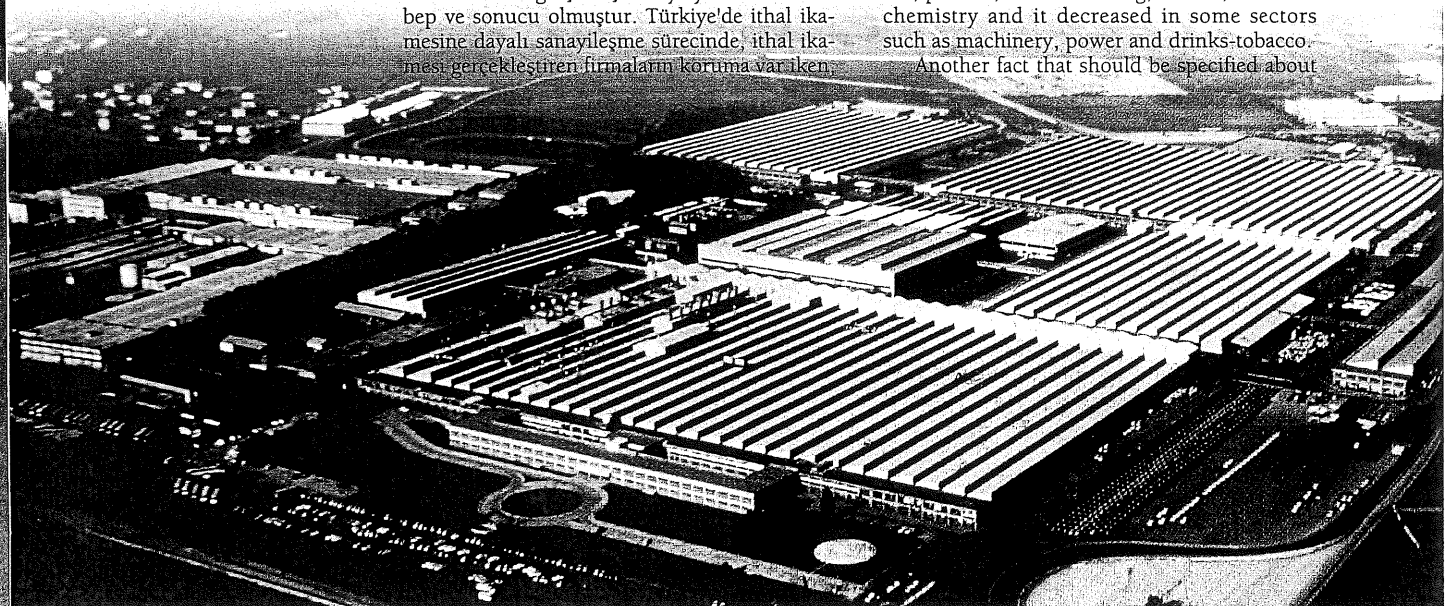
cially a delay as well as a low concentrated heading was observed from the consumer items sectors to the other sectors. The effort to fulfilling the domestic demand caused by the increase in the population and the immigration from villages to cities did not allow carrying out such transformation in 1970s. The industrial sector, which was developing based on the I-domestic demand increasing especially in 1970s, would aim to fulfill directly the domestic demand in production of final products rather than leading to the other phases of the import substitution in an environment with insufficient capital.

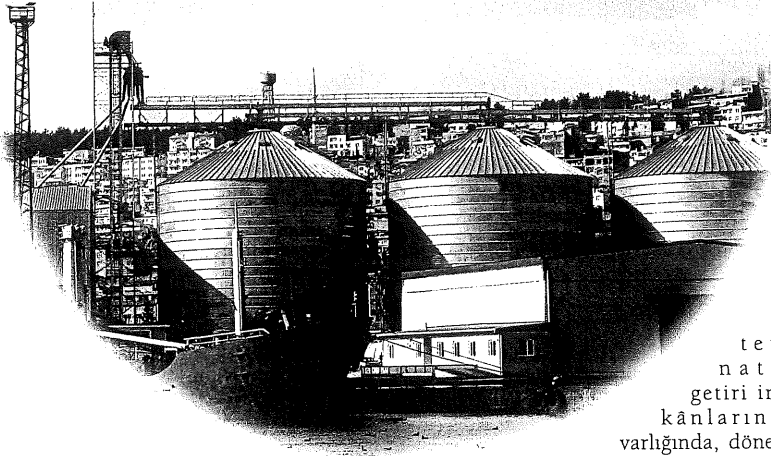
Since no severe departure in the composition of the production from during the term, it is observed that the industrialization increased in this period but no structural change was observed from the production of the consumer items to the production of the investment items. An industrial structure with consumer items production as the dominant sector and with investment goods sectors having lower growth and share was one of the main reasons of increase in the import. However, it should be specifically specified here that there was a departure from consumer items goods to semi-finished goods in the sub-term of 1963-1973 in the time period of 1963-1977, where the import substitution was implied according to the plans and therefore a metamorphosis from the industries producing consumer items to the industries producing semi-finished products was observed in the period of time. In 1963 to 1973, a study carried out on the determination point of the structural metamorphosis in the industry demonstrates a development. According to the results of such study, it is determined that the increase in the share of manufacture industry in the economy in this period was mostly observed in the textile and then semi-finished goods and vehicle sectors and that the investment goods sectors got behind the average development level of the manufacture industry. During this period, the production per capita increased in the sectors such as rubber, plastics, textile-clothing, leather, food and chemistry and it decreased in some sectors such as machinery, power and drinks-tobacco.

Another fact that should be specified about

Tofaş Otomobil Fabrikası,
Bursa

Tofaş Automobile Factory,
Bursa

Liman ve silolar, Mersin

Seaport and silos, Mersin

ter-
n a t i f
getiri-
m a l i y e t i
varlığında, dönem
içerisinde sanayi kesimi-
ne yatırımın alternatif maliyeti
yükselmiştir. Göreli yüksek faiz ortamı, diğer
olumsuz koşulların da varlığıyla birlikte sınıt
üretim-yatırım-getiri ilişkisinde sanayiciler yatırımlardan
çaydırıcı bir etkiye sahip olmuştur. Bunun sonucunda, ekonomide sanayi kesimi
dışında faaliyet gösteren girişimcilerin, sanayi kesiminde yatırıma yönelmesi bir yana, bizzat
sınai şirketlerinin yeni yatırımlar yapmak yerine daha yüksek getiri sunabildiği cihetle sanayi kesimi dışındaki alanlara yöneldikleri görülmüştür. Öyle ki sanayi kesimine dönük yatırımlar toplam yatırımların yüzdesi olarak 1980 yılında % 34.7 iken, bu pay 1987 yılında % 15.8'e düşmüş; 2000 yılında da göreli bir toparlanma ile % 20.6 düzeyinde olmuştur. İmalât sanayi yatırımlarının toplam sabit sermaye yatırımlarına oranı 2002 yılında % 3.2 olurken, madencilik kesimine % 0.7 ve enerji kesimine de % 20.2 oranında gerçekleşmiştir. Beklenen değerler olarak sanayi kesimi için 2003 yılında % 19.4; 2004 yılında ise 16.6'dır. Sanayi kesimine yapılan yatırım bu durumda % 24.1 oranında gerçekleşmiştir. Sanayi kesiminde görülen bu pay azalışında, kamu kesiminin 1980 sonrasında, izlenen iktisat politikalarının gereği olarak imalât sanayi yatırımlarından çekilmesinin de etkisi vardır. Ancak her hâlükârda, makroekonomik düzlemde genel ekonomi itibariyle görünen odur ki, her ne kadar son yıllarda bir toparlanma görülmekle birlikte, 1980 yılına göre daha sonraki yıllarda sınai yatırımlarda dikkate değer bir pay düşüşü söz konusudur.

24 Ocak kararlarının ardından, iç talebin kısıldığı ortamda, teşviklerin de desteğinde sınai üretimin ihracata döndürülmesi söz konusudur. Büyük ölçüde 1985-1986 yıllarına ka-

lead to research & development activities more than the import substitution period. In this period, another important change for the companies is the occurrence of some changes in the pecuniary and interest policies implied with the opening to the foreign countries. The increasing interest rates as a result of such policy changes caused an increase in the costs of using funds in regard of both equity capital alternative costs and foreign source interest load. However, after 1980, the increases in the interest rates should not only be bound to the opening to foreign countries - releasing capital free. In addition the public authority was in demand of high loaning such that the public authority became the largest borrower in the fund markets. Therefore, the loaning policies followed by the public sector in order to remove the public deficits maintained by the increases in the interest rates in those years had been more characteristic than the interest policies that had had to accompany with the opening to abroad and the release of capital.

As a result of such developments and the existence of the alternative return opportunities, the alternative cost of the investment to the industrial sector in this period increased. The relative high rates of interest and the other negative conditions had a dissuasive affect on the industrialists in regard of investments to the industry- production - investment - return relations. As a result of this, it was observed that the entrepreneurs avoided from making investments in the industrial sector and also the industrial companies led to the areas other than the industry in order to have more income than making investments. Such that, while the investments in the industrial sector was 34.7% of the total investments in 1980, this percentage decreased to 15.8% in 1987 and reached to 20.6% in 2000 with a relative recovery. While the rate of the manufacture industry investments to the total fixed capital investments was 3.2% in 2002, this rate was 0.7% for the mining sector and 20.2% in the energy sector. The expected values are 19.4% for the year 2003 and 16.6% for the year 2004. The investment made in the industrial sector was realized at 24.1% in such situation. In this share decrease observed in the industrial sector, the withdrawal of public sector from the manufacture sector as a requirement of the economical policies implied after 1980 has an important affect. However, in both situations, it is observed in general economy in regard of the macroeconomic conditions that a significant share decrease was experienced in the industrial investments in the years following 1980 although a recovery was experienced recently.

After the decisions of January 24, in an environment with reduced domestic demand, it is under consideration to direct the industrial production to export with the support of some incentives. Following such direction implied largely until 1985-1986, the domestic demand

dar devam eden bu yönelişin ardından, iç talep yeniden öne geçmeye başlamıştır. Sonraki yıllarda, her ne kadar ihracatı artırıcı tedbirler devam etse de, sanayi kesimi üretimi iç talep faktöründen daha fazla beslenmiştir. Bir bakıma, 1985-1986 yılları sonrasında, iç talep ekonomide öne geçerken, sanai üretimi desteklemede de önemli bir yere sahip olmuştur. Ancak bu yılların 1980 öncesinden farklılığı, artan iç talep etkinliğinin "ille de" yerli ürünlere yönelmek zorunda olmamasıdır. Özellikle 1988 yılı sonrasında iç talebin öne geçtiği ortamda, üretim gelişmesi itibarıyla sanayi kesiminde görece olarak bir büyümenin ortaya çıktığı görülür. Bu gelişme üretim endekslerinin gelişiminden izlenebilirliği sahiptir. Buna göre imalat sanayinde 1986 yılı esas alınarak (100.0) oluşturulan üretim endeksi, 1987'de 110.5'e yükselirken, artış oranı % 10.5 olmuştur. 4 Şubat kararlarının alındığı 1988 yılında tedbirlerin etkisi ile imalat sanayi üretim endeksi bir önceki yıla göre ancak % 1.6 artış gösterebilmiştir. 1989 yılına gelindiğinde üretim endeksi 116.4 olurken, artış oranı % 3.7 olmuştur. 1990 yılında ise endeks 127.4, üretim artışı % 9.5'dir. 1991 yılına gelindiğinde, üretim endeksi 130.7'ye çıkarırken, üretim endeksi değişimi % 2.6 olmuştur. GSMH'nin % 6.4 artış gösterdiği 1992 yılına gelindiğinde ise imalat sanayi üretim endeksi 137.9'a yükselirken, üretim büyümesi GSMH'nin üzerinde gerçekleşerek % 7.2 olmuştur. 1993 yılında GSMH % 8.1 gibi yüksek düzeyli büyüme göstermiş; aynı yıl imalat sanayi üretim endeksi ise 145'e yükselirken, üretimin artış oranı % 7.1'dir.

1992 yılı üretim değerini 100 kabul ederek oluşturulan diğer bir üretim endeksine göre, genel imalat sanayi üretim endeksi, 1994 yılında 101.5 olmuş; 1995 yılında ise önemli bir artış göstererek 119.5'e yükselmiş; 1996 yılına gelindiğinde artış hızı yavaşlayarak 122.9'a yükselmiştir. 1997 yılında ise 131.7'ye çıkmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere, bir önceki yıla göre 1997 yılında üretimde bir canlanmanın olduğu ortadadır. İmalat sanayi üretim endeksi 1998 yılında 139.5'e çıkarken, 1999 yılında 135'e düşmüştür. Ancak 2000 yılında

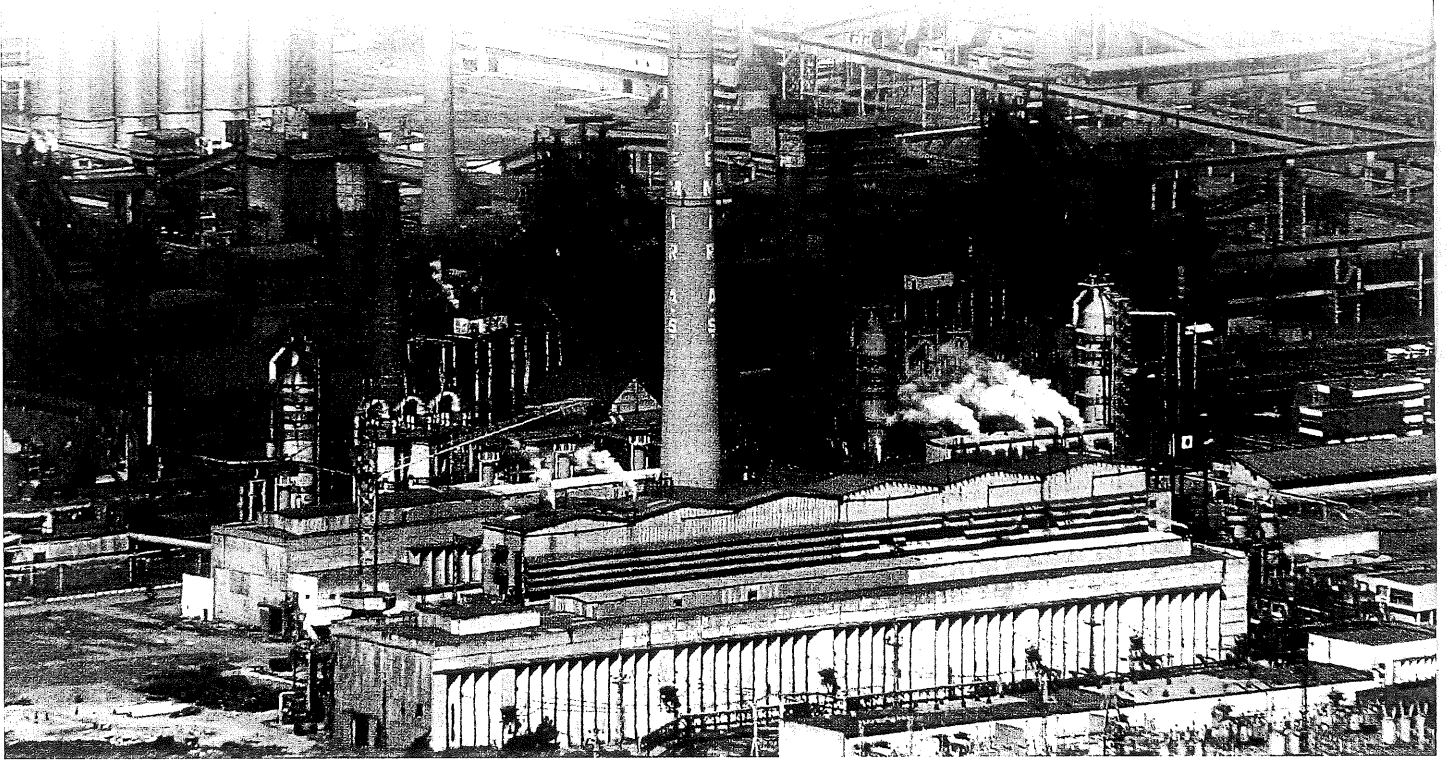
began to overhaul again during the process. In the following years, although some measures increasing the export were maintained, the industrial sector was fed by the domestic demand factor more. In one way, between 1985 and 1986, while the domestic demand prevailed, it had an important position in supporting the industrial production. However, the difference of those years from the years before 1980 was that the domestic demand activity was not obliged to lead to the domestic products. Especially after 1988 where the domestic demand prevailed, it was observed that a relative growth occurred in the industrial sector with the development of the production. This development can be monitored from the production indexes. According to this, the production index (100) formed by taking the year 1986 as basis in the manufacture industry increased to 110.5 in 1987 and the percentage of such increase was 10.5%. In 1988 when the decisions of February 4th were passed, the manufacture industry production index can only increase at 1.6% according to the rate of the previous year with the affect of the measures. In 1989, while the production index was 116.4, the percentage of the increase was 3.7%. In 1990, this index increased to 127.4 and the percentage of increase was 9.5%. In 1991, the production index increased to 130.7 and the change in the production index was 2.6%. In 1992, when the GSMH revealed an increase of 6.4%, the manufacture industry production index increased to 137.9 and the production growth was realized more than GSMH and recorded as 7.2%. In 1993, GSMH demonstrated a high rate of growth such that 8.1% and the manufacture sector production index increased to 145 in the same year and the percentage of this increase was 7.1%.

According to another production index formed by assuming the production rate of 1992 as 100; the general manufacture sector production index was 101.5 in 1994; 119.5 in 1995 by demonstrating a significant increase; and 122.9 in 1996 with a decrease in the rate of increase. It increased to 131.7 in 1997. As it

Gebze Organize Sanayi Bölgesi, İzmit

Gebze Industrial Zone, İzmit

Demir Çelik Fabrikası,
İskenderun

Iron and Steel Factory,
İskenderun

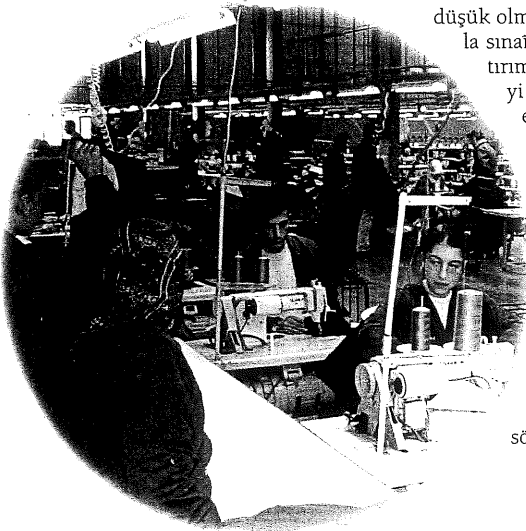
sanayi kesimi üretimi toparlanma eğilimine girerek, üretim endeks değeri 141.4'e yükselmiştir. 2001 yılında yaşanan krizin de etkisinde 92.4'e düşen imalat sanayi üretim endeksi, 2002 yılında tekrar toparlanma göstererek 102.5'e yükselmiştir.

İmalat sanayiinde görülen bu üretim değişimleri, her ne kadar farklılaşma gösterse de birlikte aynı zamanda ve büyük ölçüde alt-kesimler itibariyle geçerlidir. Uzun dönemli olarak değerlendirildiğinde, görülen odur ki, gelişmekte olan bir ekonomi konumundaki Türkiye'de izlenen sanayileşme ve dış ticaret politikaları itibariyle 1923'den 1980'lere kadar sanayi kesiminin dikkate değer bir gelişme sağladığıdır. 1980 sonrasında ise dış rekabet artarken, iç ve dış ekonomik krizlerin de sıklığı ortamda, artan rekabetin etkisi bir yana yüksek

faiz ortamı sanai yatırımın nisbi getirisinin düşük olmasına sebep olmuş; dolayısıyla sanai kesim yatırımları toplam yatırımlar içerisinde azalırken, sanayi kesiminin GSMH itibariyle ekonomideki ağırlığı yüksek düzeylerde artış göstermemiştir. Ancak mevcut artışın çok düşük düzeyde olduğu da söylenemez. Öyle ki sanayinin GSMH oranı 1980 yılında % 20.5 iken 1987'de % 24.9; 1990'da % 25.9'dur. Bu gelişim sürecinin, krizlerin sıklığı ve dış rekabetin yüksek olduğu bir ortamda çok da düşük bir gelişme olduğu söylenemez.

can be understood here, a revival was experienced in the manufacture in 1997 when compared with the values of the previous year. The manufacture sector production index increased to 139.5 in 1998 and decreased to 135 in 1999. However, in 2000, the industrial sector production tended to recover and the production index increased to 141.4. Under the affects of the economical crisis experienced in 2001, the manufacture sector production index decreased to 92.4 and it recovered again in 2002 and increased to 102.5.

Although such production changes observed in the manufacturer industry demonstrate some differentiations, they are largely effective in regard of sub sections. When it is evaluated in long term, it is observed that Turkey, which is a developing economy, has a significant development in the industry sector between 1923 and 1980 in regard of the industrialization and foreign trade policies. After 1980, in an environment with increased foreign competition and domestic and foreign economical crisis, the increasing competition as well as the high interest rates caused a lower relative return in the industrial investment and therefore the share of industrial sector investments decreased in the total investments, the weight of the industrial sector in the economy demonstrated high levels of increase when compared with GSMH. However, it cannot be concluded that the current increase is at a very low level. Such that, while the GSMH rate of the industry was 20.5% in 1980, this rate increased to 24.9% in 1987 and to 25.9% in 1990. It cannot be concluded that this development process is a very low development in an environment with frequent crises and increased foreign competition.

Tekstil Sanayi

Textile Industry